

Dzieci rozpoczynające naukę w szkole WYMAGANIA I OCZEKIWANIA EDUKACYJNE

Dziecko rozpoczynające naukę w szkole podstawowej zderza się z nowym środowiskiem, w którym będzie musiało funkcjonować przez najbliższe trzy lata. Przechodząc z przedszkola do klasy pierwszej, musi ono posiadać pewne kompetencje, która określa podstawa programowa wychowania przedszkolnego, w zakresie umiejętności społecznych, intelektualnych, samoobsługowych, rozwoju mowy, wychowanie zdrowotnego i kształtowania sprawności fizycznej dzieci, dbałości o bezpieczeństwo własne i innych, wychowania przez sztukę oraz wychowania środowiskowego z edukacją matematyczną. Przez okres, kiedy dziecko uczęszcza do przedszkola, nauczyciel czy wychowawca musi zadbać, aby każda z tych sfer została należycie uwzględniona w procesie edukacyjnym i wychowawczym. Musi zadbać o to, by stwarzać wiele okazji edukacyjnych, w których dziecko może wykazać się nie tylko wiedzą, ale również prawidłowym funkcjonowaniem społecznym, normatywnym. Dla malucha jest to bardzo trudny czas, ponieważ przejście z sali przedszkolnej do szkolnej ławki wiąże się z tym, że zabawy będą ograniczone, a uczeń będzie musiał skupić uwagę przez co najmniej trzydzieści minut na każdej lekcji. Jest to również bardzo trudny okres ze względu na to, że dziecko wejdzie w środowisko, w którym praktycznie nikogo nie zna i będzie musiało się odnaleźć w tej grupie rówieśniczej.

„Dziecko jest istotą społeczną. Od początku swojego życia przebywa wśród ludzi, wchodząc z nimi w różnorodne relacje, poznając reakcje, zachowania”¹. Kształtowanie umiejętności społecznych dzieci w przedszkolu określa podstawa programowa. Kiedy te umiejętności zostaną właściwie ukształtowane, dziecko będzie potrafiło samodzielnie rozwiązywać sytuacje problemowe. Maluchy kończące edukację w przedszkolu powinny m.in.: „obdarzać uwagę dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują; grzecznie zwracać się do innych w domu, w przedszkolu, na ulicy”². Zdecydowanie będzie im to potrzebne w dalszym życiu w społeczności, a także w komunikowaniu się z osobami dorosłymi.

W kształtowaniu relacji z rówieśnikami, czyli relacji społecznych bardzo ważna jest zabawa, ponieważ jest ona źródłem różnorodnych doświadczeń. Podczas niej dzieci uczą się określonych zachowań i komunikacji z drugim człowiekiem w formie zwerbalizowanej. Najważniejszym sposobem działalności człowieka w życiu jest aktywność słowna, pełni ona różne funkcje, jednak najczęściej wymienia się trzy: „reprezentatywną (zastępowanie rzeczy i wskazywanie na nie), ekspresywną (wyrażanie uczuć), impresywną lub społeczną (pobudzanie słuchacza do reakcji)”³. Aby dziecko mogło rozwijać się prawidłowo, jego mowa musi spełniać swoje funkcje, jeżeli tak się nie dzieje, dochodzi do zaburzeń poznawczych i społecznych. Podstawa programowa wyznacza zadania, którym przedszkolak musi sprostać. Jest to między innymi płynne mówienie, zwracanie się bezpośrednio do rozmówcy, uważne słuchanie, dobieranie właściwego tonu głosu do sytuacji, opowiadanie w sposób komunikatywny o swoich potrzebach i doświadczeniach. Wszechstronny rozwój dziecka jest w pełni zależny od mowy i tego, w jaki sposób komunikuje się z innymi ludźmi. Bardzo ważne jest otoczenie dziecka, ponieważ maluch naśladuje sposób wypowiedzania się osób z najbliższego środowiska. Aby uniknąć nieprawidłowości, należy mówić do niego

bezpośrednio i w sposób jasny, komunikatywny. „Braki w zakresie słownego funkcjonowania odbijają się niekorzystnie także na sferze emocjonalno-społecznej. Rimm i Masters, nawiązując do doświadczeń klinicznych, stwierdzają, że wielu ludzi ucieka się do przemocy fizycznej lub gróźb jej użycia wyłącznie dlatego, że brak im umiejętności słownych”⁴. Niemożność wyrażenia własnych uczuć wiąże się z tłumieniem ich, kiedy jednak przeważą one nad naszą wolą, może to doprowadzić do negatywnych konsekwencji, dlatego już w przedszkolu ważne jest, aby dzieci mówiły, co myślą i co czują, mogą to robić w zabawie, a także podczas rozmów swobodnych na zajęciach dydaktycznych. Sytuacja, w której dziecko nie potrafi przekazać pewnych wiadomości nauczycielowi, a nauczyciel nie potrafi zrozumieć przedszkolaka, może doprowadzić do dysfunkcyjności sytuacji wychowawczej, wyobcowania, poczucia samotności, niskiej samooceny.

W miarę powiększania swoich kompetencji i nabycia nowych doświadczeń dziecko coraz lepiej pojmuje otaczający je świat i przede wszystkim siebie. O odpowiednie warunki do poznawania świata powinni zadbać rodzic i nauczyciele. Rolą wychowawcy jest właściwa organizacja warunków, w jakich dziecko podejmuje czynności i analizuje zaistniałe zjawiska, wyciągając wnioski. Taki rodzaj sytuacji wychowawczych musi stwarzać warunki spokoju i bezpieczeństwa. Dziecko w przedszkolu ma bardzo dużo okazji do wyrażania swoich odczuć poprzez różne formy plastyczne, teatralne, muzyczne. Musi ono być odpowiednio motywowane, a także sposób przedstawienia na przykład teatrzyku musi być dla dziecka interesujący i ciekawy. Ważne jest również to, aby przedszkolak miał udział w tworzeniu danego przedstawienia, ponieważ będzie on skupiał więcej uwagi przy późniejszym oficjalnym prezentowaniu go.

Poznanie przyrody przez dzieci ma dwustopniowy charakter. „Pierwszy stopień – to poznanie konkretno-zmysłowe, drugi zaś – pojęciowy”⁵. Najpierw dziecko powinno poznać obiekt poprzez kontakt z nim, a następnie powinno kształtować myślenie środowiskowe i tworzyć pojęcia. Przyroda jest poznawana etapami i wywołuje bardzo dużo nowych wrażeń, które pobudzają do myślenia i aktywności. Dziecko kończące przedszkole powinno orientować się zarówno w zjawiskach pogodowych, jak i również w środowiskach zwierzęcych oraz roślinnych. Powinno umieć wymienić zwierzęta, które zamieszkują lasy, pola, góry itp. Gdy sposób realizacji zajęć jest ciekawy i interesujący, dziecko bardzo chętnie będzie uczestniczyło we wszystkich formach aktywności. Nie należy zapominać o różnych poziomach intelektualnych dzieci, dlatego warto jest zastosować różne ćwiczenia, o różnym poziomie trudności.

Rozwój intelektualny dziecka poszerza się wraz z nowymi doświadczeniami, jego zainteresowania stają się o wiele obszerniejsze. Przygotowywanie do nauki czytania i pisania odbywa się już bardzo wcześnie, poprzez rysunki i inne formy plastyczne. Nauczyciele od pierwszych chwil dziecka w przedszkolu kształtuje sprawność psychomotoryczną oraz sprawności percepcyjne. Dziecko kończące przedszkole potrafi określić kierunki na kartce papieru, opisuje obrazki i mówi, co jest na nich przedstawione, interesuje się literaturą i uważnie słucha czytanych bajek. „Dobre przygotowanie dzieci do nauki czytania i pisania jest wynikiem prowadzenia systematycznej pracy w zakresie wspierania rozwoju fizycznego, intelektualnego, emocjonalnego i społecznego”⁶. Planowanie procesu nauczania jest bardzo skuteczne w tej dziedzinie, ponieważ systematyczność i podnoszenie poziomu trudności realizowanych zadań daje bardzo dobre efekty w dalszych etapach edukacji. Istotnym zagadnieniem w rozwoju każdego dziecka jest to, że poznaje ono swoją historię, język ojczysty i kulturę.

Tak prezentuje się obraz dziecka, które kończy przedszkole, a rozpoczyna naukę w szkole podstawowej. Kompetencje, które reprezentuje po ukończeniu przedszkola pozwolą mu na

samokształcenie w wybranych kierunkach oraz umożliwią łatwiejsze zrozumienie otaczającego świata. Nauczyciele szkół podstawowych wymagają od dzieci nowoprzyjętych, że będą posiadały te zdolności, jednak bardzo często bywa inaczej. Dzieci są różne i rozwijają się w różnym tempie. Niektóre po edukacji przedszkolnej rozpoczynają naukę w szkole podstawowej z deficytami, które nauczyciel klas początkowych musi nadrobić jak najszybciej. Ważne jest, aby określić, czy dziecko dojrzało już do rozpoczęcia nauki w szkole i czy jest gotowe, ponieważ dwa te terminy różnią się od siebie. „Dojrzałość szkolną traktuje się jako wynik interakcji między zdatnym do szkoły dzieckiem a środowiskiem rodzinnym i wychowaniem przedszkolnym.”⁷ Można to więc rozumieć jako zbiór kompetencji czy umiejętności dobrze opanowanych przez dzieci, opartych na tym, co już aktualnie umieją i aktualnie u nich dojrzuje. Natomiast „gotowość szkolną współcześnie rozpatruje się jako proces i efekt współdziałania aktywności dziecka i aktywności dorosłych, tworzących warunki do uczenia się, jako efekt interakcji, współgry właściwości dziecka i właściwości szkoły”⁸. Odnosi się ona do sfery najbliższego rozwoju, mianowicie do tego, co dziecko w najbliższym czasie może przypuszczalnie osiągnąć, jest to przygotowanie dziecka do podjęcia nauki w szkole.

Sylwia Salbut

*studentka Akademii Pomorskiej
Wydział Nauk Społecznych
Pedagogika wczesnoszkolna i przedszkolna
Pedagogika opiekuńczo-wychowawcza
z pomocą psychologiczno-seksuologiczną*

PRZYPISY:

1. A. Budniak, Edukacja społeczno-przyrodnicza dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym, Kraków 2010, s. 107.
2. Załączniki do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. (Dziennik Ustaw z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17), Załącznik nr 1 Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego http://bip.men.gov.pl/men_bip/akty_prawne/rozporzadzenie_20081223_zal_1.pdf (Luty, 2014 rok).
3. E. Słodowik-Rycaj, O mowie dziecka, czyli jak zapobiegać powstawaniu nieprawidłowości e jej rozwoju, Warszawa 2000, s.11.
4. Tamże, s. 13.
5. A. Budniak, Edukacja społeczna-przyrodnicza dzieci w wieku przedszkolnym i młodszym szkolnym, Kraków 2010, s. 33.
6. E. Tokarska, J. Kopała, Zanim będę uczniem. Program wychowania przedszkolnego, Warszawa 2009, s. 123
7. B. Wilgocka-Okoń, Gotowość szkolna dzieci sześciolletnich, Warszawa 2003, s. 12.
8. Tamże, s. 12.

–